

Skifteslandskapets bebyggelse 1850-1920

Detta är ett informationsblad om den del av Lomma kommuns bebyggelse som uppfördes på landsbygden efter 1800-talets jordreformer. Bladet berättar om bebyggelsens utbredning, i vilket historiskt sammanhang denna bebyggelse har kommit till och vad som karaktäriserar den. Beskrivningen av bebyggelsen tar upp allmänt förekommande drag.

- Fasaderna i gult eller rött tegel, och höga rödmålade lador i trä.
- Skyddsplanteringar mot väder och vind.
- Trädgårdar med högvuxna träd, fruktträd och buskar.
- Tak med mörka eternitplattor, tegel eller plåt.

Skifteslandskapets bebyggelse 1850-1920

Under 1800-talet skapades möjligheter för bönderna att köpa byggnadsmaterial som tillverkats utanför byn samt att använda sig av byggmästare. Som förebilder till de nya byggnaderna kunde planschverk med typritningar framtagna av Vetenskapsakademien, Lantbruksakademien och hushållningsällskapen användas.

Korsvirkesbebyggelsen ersattes efter 1800-talets mitt successivt av tegelbyggnader. Övergången till teglet kan ha påskyndats genom närheten till de många tegelbruken. Fram till sekelskiftet 1800 var alla gårdsenheter byggda som slutna kvadrater, där bostadshuset var sammanbyggt med ekonomibygnaderna kring en helt skyddad gårdsplan. Detta sätt att bygga övergavs under 1800-talet. Först separerades bostadshusen från ekonomibebyggelsen.

- Gårdarna ligger utspridda som öar.
- Åkrarna ansluter direkt till trädgårdarna.

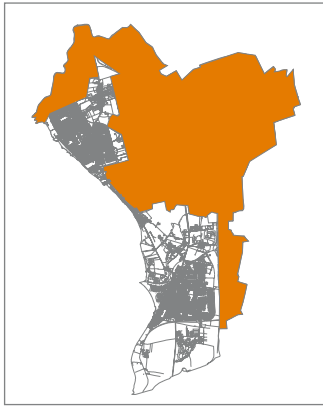
Stora sammanhängande åkerytor med rätvinkliga vägar. Pilerader längs vägar och ägo gränser.

Bostadshuset är en våning höga och har från fasadlivet lätt indragna pardörrar. Enkel dekormurning. Taken saknar takkupor.

Höga rödmålade lador i trä med gröna slagportar.

Karta med bevarat skifteslandskap i Lomma kommun markerat.

Lästips på biblioteken i Lomma och Bjärred!

Hansson, M. 1997.
De skånska trädgårdarna och deras historia.

Hidemark, B m fl. 2001.
Så renoveras torp och gårdar.

Svala, C. 1998.
Den svenska gården.

Bostadshusen fick under denna period en centralt placerad bärande mur, en så kallad hjärtmur, något som ökade husens bredd. Bostadshusen fick efter hand också källare, höga socklar och trappor i sten eller senare i cement till entrédörrarna. Kring sekelskiftet 1900 blev fasaderna mer symmetriskt uppbyggda.

I början av perioden användes företrädesvis gult tegel. Dekoren bestod under denna tid främst av profilerade dekorativa lister s k gesimser, vertikala utskjutande murband s k lisener och markerade gavelrösten. Decennierna kring sekelskiftet 1900 murades ofta murband och omfattningar i röd sten, och fungerade därigenom som kontrast mot det gula murverket. Även röd sten med mönstermurningar i kalksandsten förekom.

Halmtaken ersattes under denna period ofta av tjärpappstak. Även spåntak förekom. Först under senare delen av 1800-talet blev tegeltak vanliga på landsbygden. De nya takmaterialen hade bättre vattenavrinning varför sadeltaken nu kunde byggas flackare. I början av 1900-talet kunde taken ibland förses med eternitplattor.

Även ekonomibyggnadernas konstruktioner utvecklades under denna period och byggnaderna ökade volymmässigt, både på bredden och höjden. De nya konstruktionerna och tegelmurarna gav byggnaderna ett mer stramt och propert intryck. Genom att man undvek att putsa teglet blev också fasaderna lättskötta. För att förbättra hygien i djurstallarna ökades antalet fönster genom småspröjsade gjutjärnsfönster. Vindsutrymmet ovanför stallet, höskullen, blev i takt med den ökade produktionen av djurfoder högre under denna period. Ladorna gjordes enkla och oisolerade. Väggarna bestod av rödmålad, gles panel. För ventilationens skull fick taken också ofta huvar, som placerades längsnocklinjen.

Sexdelade, kors- eller T-postfönster.
Fasta poster och spröjs.
Fönster på jämna avstånd.
Likstora fönster.

Sadeltak.
Kullerstensbelagda gårdar.

Fönster i gjutjärn.
Skullväggar klädda med rödmålad panel.
Panel med spetsig eller rundbågig avslutning.

Lomma kommuns kulturmiljöprogram består av tre delar. Den första delen är en historisk översikt. Den andra delen är ett åtgärdsprogram, i vilket värdefulla miljöer och objekt pekas ut och förslag ges på åtgärder för att bevara dem. Den tredje delen utgörs av informationsblad till fastighetsägare och enskilda husägare som planerar att förändra sina hus.

Informationsbladen har olika uppbyggnad och behöver kombineras för att fungera på bästa sätt. Ett blad behandlar allmänna råd och riktlinjer, fem blad beskriver de vanligaste bebyggelsekaraktärerna. Det är ett av dessa blad som du nu håller i handen. Det finns också sex blad som är mer problemorienterade och kommer med mer specifika råd och riktlinjer för den som vill förändra sitt hus.